

Government Gazette Staatskoerant

REPUBLIC OF SOUTH AFRICA
REPUBLIEK VAN SUID-AFRIKA

Vol. 525

Pretoria, 18 March 2009
Maart

No. 32033

CONTENTS

<i>No.</i>		<i>Page No.</i>	<i>Gazette No.</i>
GENERAL NOTICES			
Justice and Constitutional Development, Department of			
<i>General Notices</i>			
308	Sesotho: General notice for comment on Exhumation Policy	3	32033
309	Sesotho: General notice for comment on Exhumations and Reburials Regulations.....	19	32033

TSEBISO KA KAKARETSO

TSEBISO 308 YA 2009

LEFAPHA LA TOKA LE NTSHETSOPELE YA MOLAO WA MOTHEO

**LEANO LA HO EPOLLA: DINYEWE TSA BATHO BA LAHLEHILENG TSE
BEHILWENG KHOMISHINENG YA NNETE LE TSHWARELANO (TRC)**

**1. MEMO YA HO ROMELA DIPHEHISO HODIMA LEANO LE
SISINTSWENG LA HO EPOLLA MABAPI LE DINYEWE TSE
BEHILWENG KHOMISHINENG YA NNETE LE TSHWARELANO
(TRC) TSA BATHO BA LAHLEHILENG**

1.1 Mekgatlo e nang le kgahleho e mengwa ho romela diphehiso tsa bona tse ngotsweng tsa Leano la ho epolla, le fumanehang Tlatsetsong e hlomathisitsweng mona: Di romelwe ho MolaodiKakaretso: Toka le Ntshetsopele ya Molao wa Motheo ka la kapa pele ho Mantaha wa 23 Hlakubele 2009. Diphehiso di tlamehile ho tshwauwa hore di lebisitswe ho Ngaka MJ Seekoe, Molaodi e Moholo: Yuniti ya TRC mme –

- (a) haebe di romelwa ka poso, di lebiswe ho –
MolaodiKakaretso: Toka le Ntshetsopele ya Molao wa Motheo
Lebokoso la Poraevete X81
PRETORIA
0001

- (b) haebe di romelwa ka letsoho, di iswe –
Moahong wa Momentum, Phaphusing ya 1439, Mokatong o ka
Botjhabela
Hukung ya mebila ya Pretorius le Prinsloo
PRETORIA

- (c) haebe di romelwa ka fekese, di lebiswe nomorong ena 012 – 357 8570.
- (d) haebe di romelwa ka i-meili, di lebiswe ho vijacobs@justice.gov.za mseekoe@justice.gov.za.

2. TLHAHISOLESERING YA BOITSHETLEHO

Ho fanwa ka Tlhahisolesering e latelang ya boitshetleho ho thusa mekgatlo e nang le kgahleho hore e phehise Leanong le sisintsweng la ho Epolla.

Molao wa Ntshetsopele ya ho Kopanya Setjhaba le Tshwarelano wa 1995 (Molao wa 34 wa 1995), o file TRC matla a ho etsa dikgothalletso ho Moporesidente. Hara dintho tse ding, TRC e ile ya kgothalletsa hore ho thehwe sehlopha sa tshebetso se tla fuputsa dinyewe tse ka bang 500 tsa batho ba lahlehileng bao ho ileng ha tlalehwa ka bona ho TRC, empa ho sa ka ha fumanwa tharollo ya tsona. Moporesidente o ile a fana ka tumello kgothalletsong ena ka Mmesa 2003, kamora hoba ho tekwe Raporoto ya Phetelo ya TRC Palamenteng.

Ho ile ha thehwa Sehlopha sa Tshebetso mabapi le Batho ba Lahlehileng Yuniting e Behang ka Pele le ho Sireletsa Dinyewe tsa Botlokotsebe (PCLU) tlasa Bookamedi ba Botjhotjhisi ba Naha (NPA) ka 2004. Sehlopha sa Tshebetso esale se etsa diphuphutso tsa dinyewe tsa batho ba lahlehileng ka mabaka a dipolotiki pakeng tsa la 1 Hlakubele 1960 le ka la 10 Motsheanong 1994. Ho fihla ha jwale ho se ho epollotswe masalla/ditopo a/tse 54.

Ho ile ha hlokeha hore ho hlahiswe leano le tla netefatsa hore tsamaiso ya ho epolla malebana le dinyewe tsa batho ba lahlehileng tse behilweng ho TRC, le kengwa tshebetsong le ho hokahanngwa hantle, ebile le laolwa ho latela mokgwa wa tshebetso le matla a fuweng bafani ba ditshebeletso mmoho le ho latela molao o nepahetseng.

DR MJ SEEKOE

MOLAODI E MOHOLO: YUNITI YA TRC

LEFAPHA LA TOKA LE NTSHETSOPELE YA MOLAO WA MOTEHO

TLATSETSO**LEANO LA HO EPOLLA:
DINYEWE TSA BATHO BA LAHLEHILENG TSE BEHILWENG
KHOMISHENENG YA NNETE LE TSHWARELANO****1. LENANE LA TLHALOSO YA MANTSWE**

dinyewe tsa batho ba lahlehileng ho bolelwa dinyewe tsa batho bao ho behilweng Khomishineng ya Nnete le Tshwarelano (TRC) hore ba nyametse kapa ba lahlehile;

DNA ho bolelwa (deoxyribonucleic acid or deoxyribose nucleic acid) esiti e tshwereng ditsebiso tsa tswalo seleng mme e sebediswa ka bophara ho etsa diphuphutso lekaleng la forensiki;

Thuto ya saense e fuputsang ka batho (forensic anthropology) ho bolelwa ho kenya tshebetsong thuto ya saense ya ho fuputsa mmele wa motho ka tsamaiso ya semolao mme e kenyeletsa ho supa/hlwaya masalla a masapo, a mmele o senyehileng haholo kapa mohlomong masalla a sa tsebisahaleng;

Thuto ya saense e fuputsang bophelo ba batho ba kgale (forensic archaeology) ho bolelwa ho kenya tshebetsong mekgwa ya saense e fuputsang bophelo ba batho ba kgale (archaeological) le dikatamelo lekaleng la semolao (legal), haholoholo ha ho kengwa tshebetsong molao wa botlokotsebe (criminal law);

Freedom Park Trust ho bolelwa mokgatlo o fuweng matla a ntshetsopele ya Freedom Park, Porojeke ya Letlotlo la Naha e kentsweng tshebetsong semolao ke Molao wa Disebediswa tsa Matlotlo a Setjhaba wa 1999 (Molao wa 25 wa 1999), ka ponelopele ya ho hlalosa ka kakaretso, letlotlo le fapaneng ka makgalo le tla bokeletswa nqa e le nngwe ho emela, ka mokgwa o bonahalang, o tsebisang hape o kgothaletsang tshebedisano, ntshetsopeleng ya phadimeho le ho itseba ha naha ya Aforika Borwa;

Motsamaisi wa Naha Botjhotjhising ba Setjhaba (NDPP) ho bolelwa Motsamaisi wa Naha Botjhotjhising ba Setjhaba ya kgethuweng/hiruweng ho latela Karolo ya 179(a) ya Molao wa Motheo wa Aforika Borwa wa 1996 (Molao wa 108 wa 1996) (Molao wa Motheo);

Lekala la Bohlwela la Naha (NIA) ho bolelwa Lekala la Bohlwela la Naha, leo motheo wa lona o laolwang ke Molao wa Ditshebeletso tsa Bohlwela wa 2002 (Molao wa 65 wa 2002);

Bolaodi ba Botjhotjhisi ba Naha (NPA) ho bolelwa Bolaodi ba Botjhotjhisi ba Naha bo theilweng ho latela Karolo ya 179 ya Molao wa Motheo mme le laolwa ke Molao wa {Bolaodi} Bothotjhisi wa Naha wa 1998 (Molao wa 32 wa 1998);

Lekala la Matlotlo a Naha ho bolelwa Lekala la Matlotlo a Naha le thehilweng le ho laolwa ke Molao wa Tsamaiso ya Ditjhelete tsa Setjhaba wa 1999 (Molao wa 1 1999) (mmoho le ditlatsetso);

Yuniti e Potlakelang le ho Lwantshana le Dinyewe tsa Botlokotsebe (PCLU) ho bolelwa Yuniti e Potlakelang le ho Sireletsa Dinyewe tsa Botlokotsebe e theilweng Kantorong ya NDPP mme e etelwa pele ke Molaodi ya Kgethehileng ho latela Boitlamo bo Phatlaladitsweng ba Nomoro ya 46 ba 23 Motsheanong 2003 *Koranteng ya Mmuso* ya Nomoro ya 24876;

Lekala la Aforika Borwa la Matlotlo le Disebediswa (SAHRA) ho bolelwa mokgatlo o thehilweng ke karolo ya 11 ya Molao wa Matlotlo le Disebediswa tsa Naha wa 1999 (Molao wa 25 wa 1999) sepheo e le ho hokahanya le ho hlwaya matlotlo le disebediswa tsa naha le boele le di laole;

Sesole sa Naha ya Aforika Borwa (SANDF) ho bolelwa Sesole sa Naha se ileng sa thehwa ke karolo ya 224(1) ya Molao wa Motheo wa Aforika Borwa wa 1993 (Molao wa 200 wa 1993) mme se laolwa ke Molao wa Tshireletso wa 2002 (Molao wa 42 wa 2002);

Ditshebeletso tsa Sepolesa sa Aforika Borwa (SAPS) ho bolelwa Tshebeletso ya Sepolesa e le nngwe e thehilweng ho latela diphelelo tsa karolo ya 199(1) ya Molao wa Motheo. Tshebeletso e laolwa ke Molao wa Tshebeletso ya Sepolesa sa Aforika Borwa wa 1995 (Molao wa 68 wa 1995);

Khomishine ya Nnete le Tshwarelano (TRC) ho bolelwa Khomishine e ileng ya thehwa ho latela Molao wa Ntshetsopele ya ho Kopanya Setjhaba le Tshwarelano wa 1995 (Molao wa 34 wa 1995), ka sepheo se totobetseng sa ho ntshetsapele kopano ya setjhaba le tshwarelano ka moya wa kutlwano, o tshelalang ka nqane ho dikgohlano le dikarohano tse fetileng.

2. SEPHEO

2.1 Sepheo sa leano lena ke ho netefatsa hore tsamaiso ya ho epolla malebana le dinyewe tsa batho ba lahlehileng tse behilweng ho TRC, e laolwa le ho hokahangwa ka mokgwa o nepahetseng ho latela mokgwa wa tshebetso le matla a fuweng bafani ba ditshebeletso hape le ho latela molao o tshwanetseng.

2.2 Ha ho se na leano le nepahetseng ebile le hlakileng ho tataisa tsamaiso ya ho epolla, sena se baka mathata le diphephetso tse ngata haholo, ho kenyeletswa:

(a) Ho hloka botsitso ntlheng ya mosebetsi/matla a Lekala la Botjhothisi la Naha le mosebetsi/matla a Ditshebeletso tsa Sepolesa sa Aforika Borwa mabapi le:

(i) ho tsamaisa le ho laola diphuputso tsa dinyewe tsa batho ba lahlehileng mmoho le ho epolla masalla a motho ya hlokahetseng; le

(ii) ho tswela pele ka bolaodi bo nepahetseng ba diphuputso dinyeweng tsa batho ba lahlehileng le ho tswela pele ho etsa mosebetsi wa ho epolla masalla a motho ya hlokahetseng.

(b) Ho hlokeha tlhakisetsa ntlheng ya mesebetsi ya mafapha/mekgatlo e fapaneng eo ditshebeletso tsa yona di hlokwang mehatong e itseng e totobetseng tsamaisong ya ho epolla.

(c) Boromuwa bo sa hlakang mabapi le boikarabelo ba ditjhelete malebana le ditshebeletso tse itseng tse totobetseng.

- (c) Kgaello ya kgokahanyo ya diketsahalo/mesebetsi ya bafani ba ditshebeletso tseo pheletsong di bakang mathata a tshebetso le ditlhophiso tsa disebediswa.

2.3 Letona la Toka le Ntshetsopele ya Molao wa Motheo (Letona), jwaloka hloho ya sepolotiki ya lefapha mme a fuwe matla a ho hlahloba tshebetso ya ditshisinyo mmoho le raporoto ya TRC mme a behele Kabinete le Palamente ka dinako tsohle, pheletsong a teke tsamaiso ya ho hlahisa leano le nepahetseng hape le hlakileng ho tataisa tsamaiso.

2.4 Ho tshwerwe lethathama la dikopano tsa ditherisano tlasa tataiso ya Letona pakeng tsa Lefapha la Toka le Ntshetsopele ya Molao wa Motheo mmoho le ba tshwanetsweng ke ho phehisa. Leano lena ke sepheto sa tsamaiso ena.

3. **BOITSHETLEHO**

3.1 Ho latela karolo ya 4(f), (g) le (h) ya Molao wa Ntshetsopele ya Kopano ya Setjhaba le Tshwarelano wa 1995 (Molao wa 34 wa 1995) TRC e fuwe matla a ho etsa dikgothaletso ho Moporesidente. Ka la 21 Hlakubele 2003, TRC e ile ya fa Moporesidente taelo raporotong ya yona ya nakwana mme ka tsela e jwalo sena sa fedisa tsamaiso ya yona e tolobetseng. Ka la 15 Mmesa 2003, Moporesidente o ile a tekela Palamente e Kopaneng raporoto moo e bolelang hore, hara dintho tse ding, Lefapha la Toka le Ntshetsopele ya Molao wa Motheo le tla hlahloba/lekola ho kengwa tshebetsong ha mananeo ana ohle le hore Lefapha le tla behela Kabinete ka nako e kgolo le e nyane.

3.2 Moporesidente o boletse hape hore NDPP le mafapha a mang a amehang a tla kotjwa ho sebetsana le dintlha tse amanang le batho bao ho sa

tsejweng hore ho etsahetseng ka bona, direkoto tsa sesosa sa lefu mmoho le maano a mabapi le ho patwa ha batho ba sa tsejweng.

- 3.3 Ka la 23 Motsheanong 2003, ho ile ha hirwa Molaodi ya Kgethehileng Semolao hore a etelle pele PCLU hape a boele a tsamaise le ho laola diphuphutso le botjhotjhisi ba dinyewe tsa botlokotsebe tse malebana le botho, polao tsa batho ba bangata le botlokotsebe ba dintwa, jwalo ka ha ho hlalositse Molaong wa Tshebetso ya Melao ya Roma wa Lekgotla la Matjhaba le Sebetsang ka Botlokotsebe, o kenyeletsang diketso tsa boferekanyi le bosenyi, ho phethola mebuso, dipuo le boitshwaro bo kgothaletsang batho ho lwantsha mmuso, botlokotsebe bo etswang ke masole mme ba lefellwa bakeng sa diketso tseo tsa bona kapa botlokotsebe bo bong bo behilweng ka pele mme tsena tsohle di tla lekolwa ke NDPP.
- 3.4 Ho latela Leano la Botjhotjhisi (jwaloka ha le tlatseditse) la Bolaodi ba Botjhotjhisi ba Naha (NPA), PCLU e tla ikarabella ho hlokomela diphuphutso le ho kenya tshebetso botjhotjhisi malebana le botlokotsebe bo bakwang ke dikgohlano tsa nako e fetileng. PCLU e tla thuswa ke mohlanka ya ka sehlohong ya kgethuweng ho etsa mosebetsi wa yona mafapheng a latelang a mmuso:
- (a) Lekala la Bohlwela la Naha
 - (b) Lekala la Bofokisi la Tshebetso ya Sepolesa sa Aforika Borwa
 - (c) Lefapha la Toka le Ntshetsopele ya Molao wa motheo.
- 3.5 PCLU e qadile mosebetsi wa yona mabapi le dinyewe tsa batho ba lahlehileng mafelong a 2004. Hang kamora hoba ho fumanwe ditsha tsa ho boloka mmoho le ditokomane tse hlokehang ho tswa ho SAHRA, ho ile ha qalwa ka ho epolla masalla. Kamorao ho moo ho ile ha etswa diteko tsa saense (forensiki), ho kenyeletswa diteko tsa DNA, tse ileng tsa laolwa

ke borasaense sepheo e le ho hlwaya masalla. Kamora tsamaiso ena, masalla a ile a fuwa maloko bakeng sa ho a boloka hape.

4. SEPHEO SA LEANO

Sepheo sa leano ke -

- (a) ho fana ka mokgwa wa tshebetso o kenyeletsang tsohle mmoho le tsamaiso ya ho epolla;
- (b) ho hlwaya bafani ba ditshebeletso tsamaisong ya ho epolla mmoho le ho hlakisa mesebetsi ya tsona ho netefatsa hore bafani ba ditshebeletso ba sebetsa sebakeng seo ba fuweng matla ho sona;
- (c) ho hokahanya diketsahalo le boikarabelo ba bafani bohle ba ditshebeletso;
- (d) ho fana ka mokgwa wa ho theha Komiti ya ho Epolla, e nang le bafani ba ditshebeletso ba ka sehlohong, sepheo e le ho hokahanya tsamaiso ya ho epolla;
- (e) ho netefatsa hore ho ntshetswa pele metheo e nepahetseng ya letlotlo ka mekgwa e fapaneng ya sehopotso sa masalla a epollotsweng;
- (f) ho netefatsa hore ho bolokwa seriti sa masalla ka dinako tsohle tsamaisong ya ho epolla, ho ntse ho ikamahantswe le ho latela ditataiso tse nepahetseng tsa matjhaba.
- (g) ho netefatsa hore ho ikopangwa le malapa a amehang ka dinako tsohle tsamaisong ya ho epolla;
- (h) ho bebofaletsa malapa a amehang le ho leka ho ba fodisa le ho ba thusa ho lebala ka ho ba neha masalla ka mokgwa o nepahetseng mmoho le ho ba thusa ka mokgwa ofe kapa ofe o hlwauweng ke Komiti ya ho Epolla;
- (i) ho netefatsa hore tsamaiso ya ho epolla, ho kenyeletswa le ho hlwaya mmoho le ketso eo ya ho epolla boyona, e laolwa ho latela mekgwa ya tshebetso e nepahetseng ya matjhaba mmoho le melao yohle e tshwanetseng; hape le

- (j) ho laola tshebediso ya ditjhelete e malebana le tsamaiso ya ho epolla.

5. SEBAKA SA TSHEBETSO

5.1 Leano le anela tsamaiso ya ho epolla mabapi le masalla a batho ba nyametseng le ba lahlehileng bao dinyewe tsa bona di behilweng ho TRC empa di sa ka tsa rarollwa.

5.2 TRC e arotse dinyewe tse na tsa batho ba lahlehileng mekga e mehlano. Ho latela leano lena, ho tla sebetsa e mene e latelang:

- (a) Ho nyamela ka kgatello.
- (b) Ho lahleha kgolehong.
- (c) Ho lahleha nakong ya merusu.
- (d) Dinyewe tseo ho sa tsejweng sesosa sa tsona.

6. TSAMAISO YA HO EPOLLA

Tsamaiso ya ho epolla e bopuwe ka mekgahlelo e latelang e ka sehlohong:

- (a) Ho fuputsa mabaka a amanang le ho nyamela ha motho ya lahlehileng.
- (b) Ho batlana le sebaka sa poloko.
- (c) Ditlhophiso pele ho tjhekwa.
- (d) Ho laola mosebetsi wa ho epolla.
- (e) Ho tseba masalla ka ho etsa diteko tsa forensiki.
- (f) Ho fetsetsa masalla malapeng a amehang.
- (g) Ha lelapa le boloka masalla botjha.
- (h) Ho theha sehopotso sa dibaka tsa kgale le tse ntjha tsa ho pata le dipuisano tse tswelang.
- (i) Ho romela dinyewe komiting ya botjhotjhisi e tshwanetseng hore e etse diqeto tse mabapi le botjhotjhisi.

7. BAFANI BA DITSHEBELETSO BA HLWAUWENG

7.1 Bafani ba ditshebeletso ba hlwauweng mme ba rekotuwe leanong lena ha ba thehe lenane le kwetsweng, ka ha ho tla nne ho kopuwe ditshebeletso tse ding ha ho hlokeha.

7.2 **Komiti ya ho Epolla**

7.2.1 Komiti ya ho epolla e tla tshehetsa le ho thusa bafani ba ditshebeletso tsa *tlatsetso* ho ntshetsa pele mesebetsi.

7.2.2 Komiti ya ho Epolla (Komiti) e tla thehwa ka bafani ba ditshebeletso ba latelang:

- (a) Lefapha la Toka le Ntshetsopele ya Molao wa Motheo.
- (b) Yuniti e Potlakelang le ho Lwantshana le dinyewe tsa Botlokotsebe Bookameding/Lekaleng la Botjhotjhisi la Naha.
- (c) Ditshebeletso tsa Sepolesa sa Aforika Borwa.
- (d) Lefapha la Bonono le Setho.
- (e) Lekala la Aforika Borwa la Matlotlo le Disebediswa (The SAHRA.)
- (f) Letlole la The Freedom Park.

7.2.3 Modulasetulo wa Komiti e tla ba Lefapha la Toka le Ntshetsopele ya Molao wa Motheo, ka ha lefapha le fuwe matla a ho hlahloba hore dikgothaletso tsa TRC di kengwa tshebetsong mme le behele Kabinete le Palamente ka dinako tsohle.

7.2.4 Mesebetsi ya Komiti ke ho -

- (a) hokahanya, ho hlahloba le ho tshehetsa diketsahalo/mesebetsi e etswang mabapi le tsamaiso ya ho epolla;

- (b) bitsa dikopano nako e kgolo le e nyane pakeng tsa ditho tsa Komiti hape le pakeng tsa Komiti le bafani ba ditshebeletso tsa tlatsetso, ho bontshana -
 - (i) ka ntlha ya ho bebofatsa dipuisano pakeng tsa bafani ba ditshebeletso ba fapaneng;
 - (ii) ho fana ka sebaka sa ho buisana le ho rarolla mathata.
- (c) kena dipakeng moo ho hlokehang ho netefatsa hore ho ikamahantswe le ditsamaiso le hore batho ba etsa mesebetsi eo ba e fuweng;
- (d) hlwaya dibaka tse nang le mathata mme ho kgothaletswe ditharollo nako e sa le teng ho netefatsa hore tsamaiso e thella habobebe;
- (e) hlahloba hore ditharollo tse boletsweng di kengwa tshebetsong;
- (f) etsa diqeto mabapi le dintlha tsa tseko;
- (g) fumana diraporoto tsa mosebetsi wa bafani ba ditshebeletso;
- (h) bokeletsa le ho ngola dipehelo tse yang ho Letona la Toka le Ntshetsopele ya Molao wa Motheo (Letona) ka sepheo sa ho fumana tataiso mabapi le dinyewe tse hlokolosi/tse fanang ka mathata;
- (i) behela Letona ka dinako tsohle mabapi le mosebetsi o entsweng wa ho kenya leano tshebetsong; hape le ho
- (j) behela Letona ha le kopa, hodima dintlha tse totobetseng tse amanang le tsamaiso ya ho epolla.

7.3 Bafani ba ditshebeletso tsa tlatsetso

7.3.1 Bafani ba ditshebeletso tsa tlatsetso ba tla fana ka ditshebeletso tse hlokehang mehatong e nepahetseng ya tsamaiso ya ho epolla.

7.3.2 Bafani ba ditshebeletso tsa tlatsetso ke -

- (a) Lefapha la Ntshetsopele ya Setjhaba.
- (b) Lefapha la Ditaba tsa ka Hara Naha.

- (c) Lefapha la Bophelo bo Botle.
- (d) Lekala la Matlotlo a Naha.
- (e) Lekala la Bohlwela la Naha.
- (f) Lefapha la Ditaba tsa Ka Ntle ho Naha (dinyeweng tseo dibaka tseo ho patwang batho ba lahlehileng di le naheng e kantle).
- (g) Sesole sa Naha ya Aforika Borwa.

8. **DIBAKA TSA BOIKARABELO TSA BAFANI BA DITSHEBELETSO**

- 8.1 Kamano pakeng tsa bafani ba ditshebeletso e tlamehile ho ba e potlakileng mme e bontshang tshebedisano, hape le ho bontsha tlhomphele le boikemelo porofesheneng ka nngwe e etsang mosebetsi wa yona.
- 8.2 Mofani e mong le e mong wa tshebeletso o tla fana ka raporoto ya mosebetsi o ntseng o tswela pele Komiting ya ho Epolla mabapi le dibaka tsa bona tsa tshebetso ka nako e behilweng jwaloka ha Komiti e behile.
- 8.3 **Lefapha la Toka le Ntshetsopele ya Molao wa Motheo** le tla:-
 - (a) netefatsa hore malapa a lefshwa ditlhapiso ka mokgwa wa tefo e tswang hangwe fela ya dithuso ho tswa Letloleng la Moporesidente, moo ho tshwanetseng;
 - (b) hokahana le ho sebedisana le malapa a batho ba lahlehileng;
 - (c) lekola mosebetsi wa ho kenya tshebetsong leano mme le behele Letona; hape le;
 - (d) behele Kabinete le Palamente selemo le selemo ka tumello ya Letona ntlheng ya dikgothaletso tsa TRC tse lokelwang ho kengwa tshebetsong.
- 8.4 Yuniti e Potlakelang le ho Lwantshana le Dinyewe tsa Botlokotsebe Bolaoding ba Botjhotjhisi ba Naha e tla tsamaisa le ho laola diphuphutso

tša dinyewe tša batho ba lahlehileng mme di kenye tshebetsong botjhothjisi moo ho lokelang ho latela leano la yona la botjhothjisi.

8.5 **Ditshebeletso tša Sepolesa sa Aforika Borwa** di tla -

- (a) tlasa tsamaiso le taolo ya PLCU -
 - (i) laola diphuphutso dinyeweng tša batho ba lahlehileng;
 - (ii) laola ho epollwa ka tumello ya ditsebi tse nepahetseng tša forensiki; hape di
 - (iii) bebofatse diteko tša forensiki le ho hlwaya masalla ka tumello ya ditsebi tse loketseng tša forensiki;
- (b) ho latela ho hlwaya le ho phethelwa ha diteko tse tswelang tša forensiki sepheo e le ho etsa diphuphutso tša botlokotsebe, sepolesa se tla hlophisa masalla hore a tle a fetisetswe Lefapheng la Bonono le Setho;
- (c) hokahana le Lefapha la Bonono le Setho ho bebofatsa ntlha ya ho fetisetsa masalla malapeng a amehang hore ba a boloke botjha;
- (d) bebofaletsa Lefapha la Ditaba tša ka Hara Naha ho aba disetefikeite tse pakang lefu;
- (e) maamong ao diphuphutso di senolang dibaka tseo batho ba lahlehileng ba patuweng ho tsona naheng e kante, sepolesa se nke mehato ya molao e loketseng ka tshebedisano le Bolaodi ba Botjhothjisi ba Naha, Lefapha la Ditaba tša Ka Ntle ho Naha le SAHRA; mme
- (f) se netefatse hore bohle ba amehang tsamaisong ya ho epolla ba hlompha melao e behilweng, ba bontsha boitshwaro ba seporofeshenale le ho hlompha melao ya tshebetso e behilweng ya matjhaba e laolang botsamaisi, ho epolla le ho hlwaya masalla a batho ba hlokaletseng.

8.6 **Lefapha la Bonono le Setho** le tla hlophisa le ho laola mosebetsi wa ho fetisetsa masalla a batho ba hlokaletseng malapeng, ho kenyeletsa ho bebofaletsa mofani wa ditshebeletso ya amanang le ho etsa mosebetsi oo.

8.7 Lekala la Matlotlo le Disebediswa la Aforika Borwa le tla -

- (a) amohela le ho sebetsana le dikopo tse enstweg bakeng sa ho epolla;
- (b) ntsha ditlankana tsa tumello ya ho epolla ho latela dipehelo tsa matla ao le a fuweng;
- (c) hlahloba setsha seo ho epollwang ho sona sepheo e le ho sheba hore na se ka fetolwa ho ba sebaka sa sehopotso, ka tshebedisano le Freedom Park Trust;
- (d) lekola ntlha ya ho fana le ho haha letshwao la sehopotso dibakeng tsa kgale le tse ntjha tsa ho pata ka tshebedisano le Freedom Park Trust;
- (e) hlokomela le ho boloka dibaka tsa ho pata; mme
- (f) maemong ao ho epollwang batho ba lahlehileng dinaheng tse kantle, SAHRA e tla nka bohato ho latela matla ao e a fuweng semolao ka tshebedisano le Bolaodi ba Botjhotjhisi ba Naha, Lefapha la Ditaba tsa Kantle ho Naha mmoho le Ditshebeletso tsa Sepolesa sa Aforika Borwa.

8.8 Freedom Park Trust e tla -

- (a) hlahloba sebaka seo ho epollwang ho sona sepheo e le ho sheba hore na se ka fetolwa ho ba sebaka sa sehopotso ka tshebedisano le SAHRA;
- (b) hlophisa sebaka bakeng sa ho fetisetsa masalla malapeng a hlokahaletsweng;
- (c) bebofatsa ho tshwarwa ha mosebetsi wa ho fetisetsa masalla ka mokgwa o hlomphehileng;
- (d) shebana le ntlha ya ho fana le ho aha letshwao la sehopotso dibakeng tsa kgale le tse ntjha tsa ho pata ka tshebedisano le SAHRA;
- (e) netefatsa hore ha ho thehwa sehopotso sa batho ba lahlehileng tsohle di motjheng ho latela dipehelo tsa Freedom Park Trust, mme di ka moo ho lokelang;

- (f) thusa Lefapha la Ntshetsopele ya Setjhaba ntlheng ya ho fana ka dikgothatso ho ba utlwileng bohloko kapa ba sithabetseng maikutlo tsamaisong ya ho epolla; mme le
- (g) fane ka dikgothaletso mabapi le poloko ya mekgabiso ya setso/dinthwana tsa bonono tse fumanweng nakong eo ho epollwang.

8.9 Lefapha la Ntshetsopele ya Setjhaba le tla -

- (a) fana ka ditshebeletso tsa dikgothatso ho ba utlwileng bohloko kapa ba sithabetseng maikutlo nakong eo ho epollwang, ke hore, lelapeng le hlokahaletsweng la motho ya lahlehileng eo ho epollwang masalla a hae;
- (b) fana ka melemo le dithuso dife kapa dife tsa setjhaba/botho tse tshwanetseng maemo ao; hape le
- (c) fane ka tshehetso ya ditshebeletso tsa dikgothatso tsa kamora ho sithabela maikutlo lelapeng le hlokahaletsweng sepheo e le ho netefatsa hore e ba tsamaiso ya kalafo e phethahetseng.

8.10 Lefapha la Ditaba tsa ka Hara Naha le tla –

- (a) thusa nakong ya tsamaiso ya diphuphutso mabapi le, mohlala, ho batlana le mehlala efe kapa efe ya batho mmoho le ho fana ka setshwantsho sa bukana ya boitsebiso; hape le
- (b) abe setefikeite sa lefu mabapi le masalla a epollotsweng a motho ya hlokahetseng kamora ho ba ho hlakiswe ka ho nepahala hore efela e le yena motho eo.

8.11 Lefapha la Bophelo bo Botle le tla -

- (a) lokolla setsebi sa bophelo se lekolang tikoloho hore se tle mosebetsing oo wa ho epolla, ha ho hlokeha; mme

(b) le fane ka ditshebeletso tse hlokehang mmoho le disebediswa malebana le ho epolla masalla a epollotsweng a motho ya hlokahetseng, ha ho hlokeha.

8.12 **Lekala la Matlotlo a Naha** le tla amohela le ho sebetsana le dikopo tsa melemo ya Penschene e Kgethehileng bakeng sa molekane ya setseng kapa, haebe ho se na molekane ya setseng, bakeng sa bana ba neng ba hlokometswe ke motho ya lahlehileng, le teng sena se tla etsahala fela maemong ao motho enwa a tshwanetsweng ke melemo ena ho latela Molao wa Dipenschene tse Kgethehileng wa 1996 (Molao wa 69 wa 1996).

8.13 **Lekala la Bohlwela la Naha** le tla dumella PLCU le SAPS ho fumana direkoto dife kapa dife tse tla thusa diphuphutsong tsa dinyewe tsa batho ba lahlehileng.

8.14 **Lefapha la Ditaba tsa ka Ntle ho Naha** le tla etsa ditlhophiso tse hlokehang tsa ho kena dipakeng Boemeding ba dinaha tse kante dinyeweng tseo ditsha tsa ho pata di leng kante ho meedi ya Aforika Borwa.

8.15 **Sesole sa Aforika Borwa** se tla fana ka tshehetso le dithuso tse hlokehang dinyeweng tse loketseng, ke hore, moo ho hlokwang lepato la sesole.

9. DITSHEHETSO TSA DITJHELETE

Diketsahalo kapa mesebetsi yohle e tla tshehetswa ka ditjhelete ho tswa ditekanyetsong tse tshwanetseng tsa bafani ba ditshebeletso ba amehang.

TSEBISO KA KAKARETSO

TSEBISO 309 YA 2009

LEFAPHA LA TOKA LE NTSHETSOPELE YA MOLAO WA MOTHEO

MOLAO WA NTSHETSOPELE YA KOPANO YA SETJHABA LE TSHWARELANO, 1995: MELAO HODIMA HO EPOLLA, HO BOLOKA BOTJHA MMOHO LE SEHOPOTSO SA PHUPU YA MAHLATSIPA A HLOKAHETSENG

1. **MEMO YA HO ROMELA DIPHEHISO HODIMA MELAO E SISINTSWENG YA HO EPOLLA, HO BOLOKA BOTJHA LE SEHOPOTSO SA PHUPU YA MAHLATSIPA A HLOKAHETSENG HO LALELA MOLAO WA NTSHETSOPELE YA KOPANO YA SETJHABA LE TSHWARELANO, 1995**
 - 1.1 Mekgatlo e nang le kgahleho e mengwa ho romela diphehiso tsa bona tse ngotsweng hodima Melao e sisintsweng Tlatsetsong e hlomathisitsweng mona ho MolaodiKakaretso: Toka le Ntshetsopele ya Molao wa Motheo ka la kapa pele ho Mantaha wa 23 Hlakubele 2009. Diphehiso di tlamehile ho tshwauwa hore d lebisitswe ho Ngaka MJ Seekoe, Molaodi e Moholo: Yuniti ya TRC; mme –
 - (a) haebe di romelwa ka poso, di lebiswe ho –
Molaodikakaretso: Toka le Ntshetsopele ya Molao wa motheo
Lebokoso la Poraevete X81
PRETORIA
0001
 - (b) haebe di romelwa ka letsoho, di lebiswe –
Moahong wa Momentum, Phaphusing ya 1439, Mokatong o ka Botjhabela
Hukung ya mebila ya Pretorius le

PRETORIA

- (c) haebe di romelwa ka fekese, di fekesetswe ho 012 - 357 8570.
- (d) haebe di romelwa ka i-meili, di lebiswe ho inbotha@justice.gov.za /mseekoe@justice.gov.za.

2. TLHAHISOLESERING YA BOITSHETLEHO

Sepheo sa ho fana ka tlhahisolesering e latelang ya boitshetleho ke ho thusa mekgatlo e nang le kgahleho ya ho phehisa melaong e sisintsweng.

Molao wa Ntshetsopele ya Kopano ya Setjhaba le Tshwarelano wa 1995 (Molao wa 34 wa 1995)(Molao), o thehile Khomishene ya Nnete le Tshwarelano (TRC). Molao ona, hara tse ding, o file TRC matla a ho etsa dikgothaletso ho Moporesidente mabapi le leano lena le tlamehileng ho latelwa kapa mehato e lokelwang ho nkwa e amanang le ho fana ka ditlhaphiso ho mahlatsipa kapa ho nka mehato e meng eo sepheo sa ona e leng ho hlabolla le ho boloka/kgutlisa seriti sa botho ba mahlatsipa. TRC e phethetse thomo ya yona, kamorao ho moo e ile ya qhalangwa ka Hlakubele 2002.

Ho ikamahanya le karolo ya 27 ya Molao ona, ho ile ha thehwa Komiti ya Kopanelo ho lekola dikgothaletso tsa TRC mabapi le ditlhaphiso tsa mahlatsipa. Palamente e ile ya amohela diqeto tsa Komiti ya Kopanelo. Ho sebetsanwa le diqeto tsa Komiti ya Kopanelo tlasa dihloho tse nne tse latelang: Matshwao le diemehale; tlabollo ya setjhaba; melemo ya bongaka mmoho le mekgwa e meng ya dithuso tsa setjhaba; wa mafelo ke ditlhaphiso tsa ho qetela. Ho latela karolo ya 27 ya Molao, Moporesidente o tlamehile ho kenya diqeto tsena tshebetsong ka ho etsa melao. Molao o tlamehile ho hlakisa hore ditjhelete tsohle tse lefshwang mahlatsipa ka mokgwa wa ditlhaphiso di tla lefshwa ho tswa Letloleng la Moporesidente, le theilweng ho latela Molao.

Melawana e hlomathisitsweng mona e wela tlasa sebaka sa tshebetso ya 'melemo ya bongaka le mekgwa e meng ya dithuso tsa setjhaba', nakong eo e ntseng e sebetsa jwaloka sesupo sa ditlhapiso, ke hore, 'matshwao/sesupo le diemahale. Sepheo sa Melawana ena ke ho thusa malapa a batho ba ileng ba lahleha le ho hlokahala ka lebaka la dikgohlano tsa nako e fetileng hape bao ho ileng ha behwa ka bona bona ho TRC e le ba sa tsejweng. Malapa ana a tla kgona ho tla tsamaisong ya ho epolla mme a tla fumana dithuso tsa ditjhelete hore ba pate masalla a motho ya jwalo haebe a fumanwe nakong eo ho neng ho etswa diphuphutso. Diphuphutso tse laolwang ke Sehlopha se Sebetsang ka Batho ba Lahlehileng Lekaleng la Botjhotjhisi la Naha di se di ile tsa ribolla masalla a mmalwa a batho ba lahlehileng.

Ho dumelwa hore seriti sa mahlatsipa se tla hlokomelwa mme ho ntshetswepele kalafo ka mokgwa wa ho fana ka thuso ho ditho tsa malapa a mahlatsipa, jwaloka ha ho hlakisitswe Melaong.

NGAKA MJ SEEKOE
MOLAODI E MOHOLO: YUNITI YA TRC
LEFAPHA LA TOKA LE NTSHETSOPELE YA MOLAO WA MOTHEO

TLATSETSO**TSEBISO YA MMUSO****LEFAPHA LA TOKA LE NTSHETSOPELE YA MOLAO WA MOTHEO****MOLAO WA NTSHETSOPELE YA KOPANO YA SETJHABA LE
TSHWARELANO WA 1995****MELAO HODIMA HO EPOLLA, HO BOLOKA BOTJHA KAPA
SEHOPOTSO SA POLOKO YA MAHLATSIPA A HLOKAHETSENG**

Moporesidente o hlalositse Melawana e Shejuleng, tlasa karolo ya 27(2) ya Molao wa Ntshetsopele le Kopano ya Setjhaba le Tshwarelano wa 1995 (Molao wa 34 wa 1995), le hape kamora ditsamaiso tse behilweng dikarolong tsa 4(f)(i) le 27(1) le (2) tsa Molao o boletsweng mmoho le e hlophisitsweng le yona,.

SHEJULE**Ditlhaloso**

1. Melawaneng ena, lentswe kapa polelwana efe kapa efe e fuweng tlhaloso e tla bolela tlhaloso eo ho fanweng ka yona ntle le ha ho hlakisitswe ka tsela e nngwe-

“**thuso**” ho bolelwa thuso eo ho fanwang ka yona molawaneng wa 3, o balwe mmoho le melawana ya 4, 5 mmoho le wa 6;

“**Mohlanka ya Ikarabellang**” ho bolelwa mohlanka ya kgethuweng/hiruweng ke Letona tlasa karolo ya 42(6) ya Molao;

“**lehlatsipa le hlokahetseng**” ho bolelwa motho eo ho ileng ha behelwa Komishene ka yena hore o nyametse kapa o lahlehile mme, ho latela tsebiso e matsohong a bookamedi ba botjhotjhising hape e fumanweng nakong eo ho ntseng ho etswa

diphuphutso tsa ho nyamela, hlokahetseng nakong e pakeng tsa la 1 Hlakubele 1960 ho fihla ka la 10 Motsheanong 1994 ka lebaka la dikotsi/ho lemala jwaloka ha ho hlakisitswe tlhalosong ya “lehlatsipa” karolong ya 1 ya Molao.

“**Lefapha**” ho bolelwa Lefapha la Toka le Ntshetsopele ya Molao wa Motheo;

“**Letlole**” ho bolelwa Letlole le thehilweng tlasa karolo ya 42(1) ya Molao;

“**Molaodi wa Letlole**” ho bolelwa mohlanka ya kgethuweng semolao ke Letona tlasa karolo ya 42(5) ya Molao;

“**motho ya lahlehileng**” ho bolelwa motho eo ho ileng ha behelwa Komishene ka yena hore o nyametse kapa o lahlehile kapa eo ho utlwalang eka o nyametse kapa o lahlehile nakong e pakeng tsa la 1 Hlakubele 1960 ho fihla ho la 10 Motsheanong 1994 ka lebaka la dikgohlano tsa nako e fetileng;

“**bolaodi ba botjhotjhisi**” ho bolelwa Bolaodi ba Botjhotjhisi ba Naha ho thehilweng ho latela karolo ya 179 ya Molao wa Motheo wa Riphaboliki ya Aforika Borwa wa 1996, hape jwaloka ha ho boletswe Molaong wa Bolaodi ba Botjhotjhisi ba Naha wa 1998 (Molao wa 32 wa 1998);

“**ho boloka botjha**” ho bolelwa ho boloka masalla a fumanweng nakong eo ho neng ho epollwa lehlatsipa le hlokahetseng;

“**moamohedi**” ho bolelwa motho ya behilweng semolao ho latela melawana ya 4, 5 mmoho le 6 ya Molao, ke motho ya entseng kopo kamora ho iteanya le maloko a mang a motho ya lahlehileng kapa lehlatsipa le hlokahetseng;

“**leloko la motho ya lahlehileng kapa lehlatsipa le hlokahetseng**” le bolela-

- (a) motswadi kapa motho ya neng a na le taolo ya botswadi hodima motho ya lahlehileng kapa lehlatsipa le hlokahetseng;
- (b) motho ya neng a nyetswe ke motho ya lahlehileng kapa lehlatsipa le hlokahetseng tlasa setso sefe kapa sefe kapa tsamaiso ya sedumedi, ya botho kapa ho ya ka molao wa lelapa;
- (c) ngwana wa motho ya lahlehileng kapa lehlatsipa le hlokahetseng, ho sa natse hore na ngwana eo o hlahetse lenyalong kapa kantle ho lenyalo kapa o ne a le tlasa bootli ba semolao;
- (d) motho ya tshwanelwang ke ho tshhetswa ke motho ya lahlehileng kapa lehlatsipa le hlokahetseng ho latela molao wa setjhaba, molao wa setso kapa semolao; kapa
- (e) motho ya lahlehileng kapa lehlatsipa le hlokahetseng ya neng a amana le yena ka madi;

“**motho ya entseng kopo**” ho bolelwa leloko la motho ya lahlehileng kapa lehlatsipa le hlokahtseng ya entseng kopo ya thuso ho latela molawana wa 7 kamora ho ba a fuwe tumello semolao ho tswela pele ke maloko a mang a motho ya lahlehileng kapa lehlatsipa le hlokahtseng;

“**foromo ya ho etsa kopo**” ho bolelwa foromo e totobaditsweng molawaneng wa 7;

“**sehopotso sa poloko**” ho bolelwa moketjana o hlophisitsweng ho keteka bophelo le lefu la lehlatsipa le hlokahtseng leo masalla a lona a sa fumanweng, mme a hlomphuwe; le

“**Molao**” ho bolelwa Molao wa Ntshetsopele ya ho Kopanya Setjhaba le Tshwarelano wa 1995 (Molao wa 34 wa 1995).

Bookamedi bo ikarabellang ho kenya Melawana tshebetsong

2. (1) Mohlanka ya Ikarabellang ke yena ya lokelang ho kenya Melawana tshebetsong.

(2) Molaodi wa Letlole o tlamehile, nakong ya kgwedi e le nngwe kamora ho ba melawana ena e kene tshebetsong, ho romella mehato ya taolo ka ho ngola ho Mohlanka ya Ikarabellang ho netefasa hore ho ba le taolo e nepahetseng ya ditjhelete ntleng ya ditefo tsa dithuso.

Mekgwa ya ho thusa

3. (1) (a) E mong wa leloko la motho ya lahlehileng a ka etsa kopo ya thuso jwaloka ha ho behilwe molawaneng wa (2)(a) le (b).

(b) E mong wa leloko la lehlatsipa le hlokahtseng a ka etsa kopo ya thuso jwaloka ha ho behilwe molawaneng wa (2)(c).

(2) Thuso eo ho fanwang ka yona molawaneng wa (1) e ka -

(a) ba ka mokgwa wa dithuso/melemo e boletsweng melawaneng ya 4 le 5 jwaloka nyehelo mabapi le ditefello tse bileng teng tsa dipalangwang le ditlhoko tse ding tse itseng tse amanang le maeto a nkuweng tsamaisong ya ho epolla motho ya lahlehileng;

(b) ba ka mokgwa wa dithuso tsa molao kapa tsa ditjhelete nakong eo ho etswang kopo Lekgotleng le Phahameng bakeng sa ho ntsha taelo e pakang lefu la motho ya lahlehileng jwaloka ha ho boletswa molaong wa 6; mme

- (c) ba tefo e tswang hanngwe feela e kana ka-
 - (i) R17 000, 00 bakeng sa ketsahalo ka nngwe ya ho pata botjha e le nyehelo mabapi le ditefello tse bileng teng tse amanang le ho pata lehlatsipa le hlokahetseng botjha; kapa
 - (ii) R8 500, 00 bakeng sa ketsahalo ka nngwe ya sehopotso sa poloko e le nyehelo mabapi le ditefello tse bileng teng tse amanang le sehopotso sa poloko ya lehlatsipa le hlokahetseng.
- (3) E mong wa leloko la lehlatsipa le hlokahetseng ya ileng-
 - (a) a pata lehlatsipa le hlokahetseng botjha pele Melawana ena e kena tshebetsong; mme
 - (b) a sa ka a fumana thuso ho latela molawana wa (2)(c)(i), a ka nna a etsa kopo ya ho fumantshwa thuso ho latela molawana wa (2)(c)(i).

Dithuso tsa ditjhelete tsa Dipalangwang le maeto a amanang le ho epolla

4. (1) Motho ya entseng kopo mmoho le baamohedi ba sa feteng boraro ba ka nna ba sebedisa sepalangwang sa poraevete kapa sa setjhaba se boletsweng melawaneng ya (2), (3) le (4) hore ba finyelle tsamaisong ya ho epolla e mabapi le motho ya lahlehileng, ka ditefello tsa Letlole,.

(2) Motho ya entseng kopo le moamohedi ba tshwanetse ho fumana dithuso tsa ditjhelete tse latelang ka bonngwe:

- (a) ha ba sebedisa sepalangwang sa poraevete, R3,00 kilomitara ka nngwe mme e kopangwa ho ikamahantswe le ha ba sebedisa tsela e kgutshwanyane ka ho fetisisa; kapa
- (b) ha ba sebedisa sepalangwang sa setjhaba, tjhelete e lekanang le ditefello tsa sepalangwang sa ditefello tse tlase se sebedisang tsela e kgutshwanyane ka ho fetisisa.

(3) Motho ya entseng kopo mmoho le moamohedi ba ka sebedisa sepalangwang sa Moyeng haebe feela Molaodi wa Letlole-

- (a) a kgotsofetse hore ho a hlokeha; mme a
- (b) fane ka tumello e jwalo e ngotsweng pele ho nkuwa leeto.

(4) Kamora ho hlahisa bopaki bo kgotsofatsang, motho ya entseng kopo mmoho le moamohedi ba tshwanetswe ho kgutlisetswa tjhelete

ya bona ya ditefello dife kapa dife tse bileng teng ka lebaka la ho paka/emisa le ho feta mebileng e lefellowang.

- (5) (a) Motho ya entseng kopo mmoho le baamohedi ba sa feteng boraro ba tshwanela ho fumana dithuso tsa ditjhelete tsa dipalangwang le tsa maeto mme ho sebediswa ditekanyetso ho latela diphelelo tse tekilweng melawaneng ya (2), (3) le (4) bakeng sa ho tswela pele ka ditsamaiso tsa ho epolla mabapi le motho ya lahlehileng haebe-
- (i) bookamedi ba botjhotjhisi bo sa bona ho hlokeha hore ho tswela pele ka ditsamaiso tsa ho epolla; hape ha
- (ii) Motsamaisi wa Letlole a kgotsofaditswe ke ditefello/ditjeho tsa dipalangwang le maeto.
- (b) Melawana ya 7 ho fihla ho 13 ya Molao e tla sebetsa le diphetoho tse hlokehang ho latela kopo e entsweng ya ditefello tsa dipalangwang le tsa maeto mabapi le ditsamaiso tsa ho tswela pele ka ho epolla.

Ditefello tsa tshehetso mabapi le ho epolla

5. (1) Bakeng sa ho finyella tsamaisong ya ho epolla e mabapi le motho ya lahlehileng, motho ya etsang kopo mmoho le baamohedi ba sa feteng boraro ba tshwanelwa ke dithuso tsa ditefello tse latelang motho ka mong :

- (a) Tjhelete e kana ka R800,00 bakeng sa nako e nngwe le e nngwe ya dihora tse 24 tseo a bileng siyo sebakeng seo a dulang ho sona mme haebe ho ya ka mmono wa Molaodi wa Letlole, ho hlokeha hore ho hirwe sebaka sa marobalo, le teng haebe o tla ba siyo dihora tse lekanang le tse 72; kapa
- (b) Tjhelete e kana ka R250,00 bakeng sa nako e nngwe le e nngwe ya dihora tse 24 tseo a bileng siyo sebakeng seo a dulang ho sona mme haebe ho sa hlokehe hore ho hirwe sebaka sa marobalo, le teng haebe o tla ba siyo dihora tse lekanang le 72;
- (c) R60,00 bakeng sa tshebediso ya tjhelete/ditefello tse ka hlahang ka tshohanyetso nakong ya dihora tse 24, kapa karolwana ya seo, nakong eo a seng sebakeng sa hae sa bodulo haebe Molaodi wa Letlole a kgotsofetse hore tshebediso eo ya tjhelete e ya hlokeha mme e motjheng.

(2) Tjhelete ya dithuso eo ho buuwang ka yona molawaneng wa (1) (a) le (b) e tlamehile ho sebedisetswa marobalo, dijo le dino tsohle.

(3) (a) Motho ya entseng kopo le baamohedi ba sa feteng boraro ba tshwanetse ho fumana tjhelete ya dithuso ka ditekanyetso le ho latela maemo a tekilweng molawaneng wa (1) le (2) sepheo e le ho tswela pele ka ditsamaiso tsa ho epolla mabapi le motho ya lahlehileng haebe-

- (i) bookamedi ba botjhotjhisi bo hloka hore ho tswela pele ka tsamaiso ya ho epolla; hape
- (ii) ha Molaodi wa Letlole a kgotsofetse ebile a netefaditse hore dithuso tseo tsa ditjhelete di a hlokeha.

(b) Melao ya 7 ho fihla ho 13 ya Melawana e tla sebetsa mmoho le diphetoho tse hlokehang ho latela kopo e entsweng ya dithuso tsa ditjhelete mabapi le ho tswela pele ka ditsamaiso tsa ho epolla.

Dithuso mabapi le dikopo tse entsweng mabapi le ditaello tse ntshitsweng ho netefatsa lefu la motho ya lahlehileng

6. (1) Mabapi le kopo e entsweng ya dithuso tse boletsweng molaong wa 3(2) (b), Molaodi wa Letlole o tlamehile ho etsa qeto ntlheng ya mokgwa wa thuso mme a ele hloko mabaka a latelang:

- (a) Na nyewe e boima ho le hokae;
- (b) nako eo ho hlokwang dithuso tsa semolao, haebe ho hlokeha, di ka fumanwa pusong jwaloka ha ho hlalositse karolong ya 239 ya Molao wa Motheo wa Riphaboliki ya Aforika Borwa wa 1996;
- (c) kgonahalo ya kgohlano ya dikgahleho;
- (d) tjhelete ya ditjeho tsa semolao haebe ho hlokeha dikgothatso tsa tshebeletso e kantle; hape le
- (e) dintlha dife kapa dife tse tshwanetseng.

(2) Molaodi wa Letlotlo o tlamehile ho fumana tumello ya tshebeletso eo ya puso hore e tla fana ka thuso ya semolao pele a etsa qeto ya hore tshebeletso ya puso e fe motho ya entseng kopo dithuso tsa semolao,.

(3) Haebe ho hlokeha ho fana ka dithuso tsa ditjhelete, Molaodi wa Letlotlo o tlamehile ho beha sekepele sa tjhelete bakeng sa mosebetsi

oo, a ntse a hlokometse ditefello jwaloka ha di hlophiswa nako e kgolo le e nyane pakeng tsa Maqwetha a Puso, a hiruweng ho latela karolo ya 2 ya Molao wa Maqwetha a Puso wa 1957 (Molao wa 56 wa 1957), mmoho le Lekgotlakakaretso la Maqwetha a Aforika Borwa.

Kopo ya thuso

7. (1) Kopo ya thuso ho latela molao 3 e tlamehile ho etswa ka mokgwa wa ho tlatsa foromo e hlomathisitsweng Tlatsetsong.
- (2) Foromo ya ho etsa kopo e tlamehile ho tlatswa mme e saenwe ke motho ya entseng kopo kamora hore e saenelwa ke motho e mong-
 (a) wa leloko la motho ya lahlehileng kapa lehlatsipa le hlokahetseng, ho latela mabaka a behilweng, motho eo a be ka hodima dilemo tse 21; kapa
 (b) ke motho ya ka hodima dilemo tse 21 ya tsebang motho ya etsang kopo, haebe e mong wa leloko la motho ya lahlehileng kapa lehlatsipa le hlokahetseng, ho latela mabaka a behilweng, ha a fumaneha.
- (3) Foromo ya ho etsa kopo e tlamehile ho fumanwa ofising ya Molaodi wa Letlolo.
- (4) Foromo ya ho etsa kopo e tlamehile, nakong eo e romelwang jwaloka ha ho behilwe molawaneng wa (6), ho hokelwe le-
 (a) khopi e tiiseditsweng semolao ya bukana ya boitsebiso ya motho ya etsang kopo;
 (b) khopi e tiiseditsweng semolao ya bukana ya boitsebiso ya moamohedi;
 (c) khopi e tiiseditsweng semolao ya bukana ya boitsebiso ya motho e mong ya saenneng foromo ya ho etsa kopo;
 (d) tokomane e tiiseletsang hore efela e le motho eo ya lahlehileng kapa lehlatsipa le hlokahetseng, ha ho kgoneha;
 (e) tokomane e tiiseletsang hore ho ile ha behelwa Khomishene ka motho eo ya lahlehileng, ha ho kgoneha;
 (f) tokomane e tiiseletsang hore motho eo ya hlokahetseng efela e le lehlatsipa le hlokahetseng, ha ho kgoneha;
 (g) tokomane e hlakisang mabaka a ho nyamela a motho ya lahlehileng, ha ho kgoneha;

- (h) tokomane e tiiseletsang lefu le letsatsi la ho hlokahala la lehlatsipa le hlokahetseng, haebe ho entswe kopo ya dithuso jwaloka ha ho hlalositse molaong wa 3(2)(c); hape
- (i) ho latela molao wa 10(1)(c), ho tliswe akhaonto ya banka moo dithuso di tla lefuwa ho yona ho latela diphelelo tsa Melao mme tsena di tsamaye le khopi e amohetsweng semolao ya bukana ya boitsebiso ya motho eo, ntle le ya/empa e seng ya motho ya entseng kopo kapa moamohedi.
 - (5) Dintlha tsa banka tse hlahang foromong ya ho etsa kopo di tlamehile ho tiiseletswa ka setempe sa semolao sa banka.
 - (6) Kamora hore motho ya etsang kopo a tlatse foromo ya ho etsa kopo, e tlamehile ho romelwa ho Molaodi wa Letlole.

Ho sebetsana le kopo ya thuso

8. (1) Kamora ho amohela foromo ya ho etsa kopo e tlatsitsweng, Molaodi wa Letlole o tlamehile-
- (a) ho tloha moo, hore a kgone ho sebetsana le kopo ya dithuso ka potlako, a fumane ditsebiso kapa ditokomane tse ding tse hlakisang mathata mabapi le ditsebiso tse foromong ya ho etsa kopo kapa ho iteanya le mokgatlo wa puso ntlheng ya ho etsa kopo ya dithuso jwaloka ha ho behilwe molaong wa 6;
 - (b) ho ikgotsofatsa hore-
 - (i) motho ya entseng kopo efela e le wa leloko la motho ya nyametseng kapa lehlatsipa le hlokahetseng, ho latela mabaka a behilweng, le hore o fuwe tumello semolao ke maloko a mang a motho ya lahlehileng kapa lehlatsipa le hlokahetseng jwaloka ha ho behilwe molaong wa 1 ya Melao;
 - (ii) efela ho hlokwa thuso mabapi le motho ya lahlehileng kapa lehlatsipa le hlokahetseng;
 - (iii) thuso e kopuweng e amana le ho epollwa ha motho ya lahlehileng kapa bakeng sa kopo e entsweng ho latela molao 3(2) (b) kapa ho boloka botjha kapa sehopotso sa poloko sa lehlatsipa le hlokahetseng; hape le hore
 - (iv) ho latetswe diphelelo le maemo a boletsweng molaong wa 7;

- (c) ho etswe ditlhophiso le motho kapa mokgatlo o tshwanetseng ho bebofatsa ditefello kapa ho fana ka dithuso, moo ho tshwanetseng; hape ho
- (d) etswe ditefello mabapi le ditaello tsa motho ya entseng kopo, jwaloka ha ho hlakisitswe foromong ya ho etsa kopo.

(2) Molaodi wa Letlotlo o tlamehile ho lefa dithuso tse boletsweng molaong wa 3(2) haebe-

- (a) ho ikamahantswe le dipehelo le maemo jwaloka ha ho hlakisistswe molaong wa 7; mme ha e le hore
- (b) Molaodi wa Letlole o kgotsofetse ho latela dintlha tse behilweng molawaneng wa (1) (b).

Diqeto tse mabapi le kopo ya dithuso

9. (1) Molaodi wa Letlole o tlamehile, kamora ho ba ho latelwe dipehelo le maemo ohle a tsamaiso a hlalositsweng molaong wa 7, ho etsa qeto mabapi le kopo e entsweng ya dithuso.

(2) Molaodi wa Letlole o tlamehile ho-

- (a) rekota ka ho ngola mabaka a qeto eo a e entseng;
- (b) tsebisa motho ya entseng kopo ka molomo le ka ho mo ngolla ka qeto eo mmoho le tokelo ya hae ya boipelaetso le ho emelwa semolao haebe a sa dumellane le qeto.

(3) Haebe Molaodi wa Letlole a etsa qeto ya hore thuso eo ho fanwang ka yona e nyane haholo kamoo ho hlokehang, Molaodi wa Letlole o tlamehile ho tsebisa motho ya entseng kopo ka molomo le ho mo ngolla mme a mo fe mabaka a entseng hore ho fihlelwe qeto eo.

Ditefello tsa ditlhaphiso le dithuso

10. (1) Ditefello tsa thuso tseo ho fanwang ka tsona ho latela molao wa 3(2) di tlamehile ho etswa-

- (a) ho tswa Letloleng;
- (b) ka thomello ya eleketeroniki;

- (c) mabapi le dithuso ho latela molao wa 3(2)(a) kapa (c), ho motho ya entseng kopo kapa motho ya kgethuweng ka ho fana ka tumello e ngotsweng mme moo ho hlokeha hore a hlahise bopaki ba hore ho kgethilwe yena; mme
- (d) mabapi le thuso ya ditjhelete jwaloka ha ho hlakisitswe molaong wa 3(2)(b), ho motho ya fanang ka dithuso tsa semolao.

(2) Molaodi wa Letlole o tlamehile ho-

- (a) tsebisa motho ya entseng kopo nakong eo ho seng ho entswe tefo; mme
- (b) a boloke bopaki ba tefo eo.

Boemedi ba batho ba ngongorehileng

11. (1) Motho ya entseng kopo ya hlokofaditsweng ke qeto e entsweng ke Molaodi wa Letlole mabapi le dithuso a ka nna a batla thuso ya boemedi ho Mohlanka ya Ikarabellang.

(2) Boemedi bo bolelwang molawaneng wa (1)-

- (a) bo ka etswa nako efe kapa efe, empa e seng kamora matsatsi a 60 a kgwedi/khalendara kamora ho amohela tsebiso ya qeto ya Molaodi wa Letlole;
- (b) ho tlamehile ho ngolwe lengolo;
- (c) ho tlamehile ho hlakiswe mabaka a ngongorehisang motho eo; hape
- (d) ho tlamehile ho hokelwe ditokomane tse fanang ka bopaki ba mabaka a hlalosang hore hobaneng motho eo a ngongorehile, moo ho kgonehang.

(3) Boemedi boo ho buuwang ka bona molawaneng wa (2) bo ka nna ba romelwa ho Mohlanka ya Ikarabellang ka e nngwe ya ditsela tse latelang:

- (a) ka poso e ngodisitsweng semolao;
- (b) ka ho e tlisa ka letsoho ka bowena kantorong ya Mohlanka ya Ikarabellang; kapa
- (c) ka thomello ya fekese, mme bopaki bo bolokwe ebe ho romelwe ba sethatho ka poso e ngodisitsweng semolao.

Ho sebetsana le boemedi

12. (1) Mohlanka wa Letlole o tlamehile, hang fela kamora ho fumana tsebiso ho tswa ho Mohlanka ya Ikarabellang ya hore ho entswe/fihlile boemedi, a romele Mohlanka ya Ikarabellang ditokomane tseo a di tshwereng matsohong a hae tse amanang le ditaba tseo, mmoho le mabaka a qeto ya hae.

(2) Mohlanka ya Ikarabellang a ka nna a a etsa dipatlisiso dife kapa dife tseo a bonang ho hlokeha hore di etswe., hore a kgone ho etsa dipatlisiso mabapi le boemedi,

(3) Mohlanka ya Ikarabellang o tlamehile, kapele kamoo ho kgonehang empa e seng kamorao ho matsatsi a mahlano a khalendara kamora ho fumana tsebiso ya boemedi, ho etsa dipatlisiso mabapi le boemedi boo mme a tsebise motho ya batlileng boemedi boo ka molomo le ho mo ngolla ka dipatlisiso tsa hae.

Ho emiswa, ho amohuwa kapa ho hlomathiswa ha dithuso tsa ditjhelete

13. Ntle le ha ho behilwe molaong ofe kapa ofe o fapaneng le ona, ditlhapiso le dithuso tsa ditjhelete tseo ho buuwang ka tsona molaong wa 3 di ke ke tsa-

- (a) kgona ho emiswa kapa tsa amohuwa motho ya entseng kopo haebe di mo tshwanela;
- (b) tsa suthiswa tlasa kahlole ya molao wa lekgotla; kapa
- (c) tsa eba karolo ya letlotlo la motho ya entseng kopo kapa moamohedi, ha ho ka etsahala hore letlotlo leo le nkuwe ke lekgotla la molao.

Sehloho se kgutsufaditsweng

14. Melawana ena e bitswa Melawana ya ho Epolla, ho Boloka Botjha kapa Sehopotso sa Poloko sa Mahlatsipa a Hlokahetseng.

SEHLOMATHISO
FOROMO YA HO ETSA KOPO
HO ETSA KOPO YA DITHUSO MABAPI LE HO EPOLLA, HO BOLOKA
BOTJHA KAPA SEHOPOTSO SA POLOKO YA MAHLATSIPA A
HLOKAHETSENG

Tlhahisoleseding le ditokomane tse kopuwang foromong ena di a hlokeha e le hore ho tle ho fanwe ka thuso mabapi le –

- (a) ho epolla masalla a batho ba lahlehileng;
- (b) dikopo tsa hore ho ntshuwe taelo ya ho netefatsa hore efela e le bona batho ba lahlehileng bao; hape le
- (c) ho boloka botjha kapa ho etsa sehopotso sa mahlatsipa a hlokahetseng.

KA KOPO, BALA DINTLHA TSE LATELANG PELE O TLATSA DIFOROMO.

- (a) Sebedisa foromo ena ho etsa kopo ya thuso mabapi le ho epolla masalla a batho bao ho behilweng ho TRC hore ba lahlehile kapa kopo ya hore ho ntshuwe taelo ya ho netefatsa hore efela e le yena motho ya lahlehileng eo TRC e behetsweng ka yena hore o lahlehile kapa ho boloka botjha kapa ho etsa sehopotso sa mahlatsipa a hlokahetseng.
- (b) Ke motho wa leloko feela ya fuweng tumello ke maloko a mang a motho ya lahlehileng kapa maloko a lehlatsipa le hlokahetseng a ka etsang kopo ka ho tlatza foromo ena.
- (c) O ka kopa thuso feela haebe o le –
 - (i) motswadi wa, kapa motho ya neng a na le matla a botswadi hodima motho ya lahlehileng kapa lehlatsipa le hlokahetseng;
 - (ii) motho ya neng a nyalane le motho ya lahlehileng kapa lehlatsipa le hlokahetseng tlasa molao ofe kapa ofe wa setso kapa tsamaiso efe kapa efe ya sedumedi, ya botho kapa molao wa lelapa;
 - (iii) ngwana wa motho ya lahlehileng kapa lehlatsipa le hlokahetseng, ho sa natse hore na o hlahetse lenyalong kapa kantle ho lenyalo kapa o ne o le tlasa bootli semolao;

- (iv) motho eo motho ya lahlehileng kapa lehlatsipa le hlokahetseng a neng a e na le boikarabelo ba ho mo tshehetsa ho latela molao wa naha, molao wa setso kapa molao wa lekgotla; kapa
- (v) motho ya amanang le motho ya lahlehileng kapa lehlatsipa le hlokahetseng ka madi.

KAROLO YA A

KOPO YA THUSO MABAPI LE HO EPOLLA, HO BOLOKA BOTJHA

KAPA SEHOPOTSO SA POLOKO SA LEHLATSIPA LE

HLOKAHETSENG

I. DINTLHA KA BOTLALO TSA HO ITEANYA LE MOTHO YA ENTSENG KOPO

1. Dintlha tsa motho ka botlalo

(a) Sefane:

(b) Mabitso ka botlalo:

.....

(c) Thaetlele:

.....

(d) Bolela difane tse ding:

(e) Nomoro ya Boitsebiso:

.....

(Hokela khopi ya bukana ya boitsebiso e tiiseditsweng semolao.)

(f) Na o leloko la motho ya lahlehileng kapa la lehlatsipa le hlokahetseng?

Ee/Tjhe.....

- (g) O amanang jwang le motho ya nyametseng kapa lehlatsipa le hlokahetseng?.....

2. Dintlha ka botlalo tsa ho iteanya le wena

Aterese moo mangolo a ka romelwang teng:

- (a) Aterese ya Seterata:

.....

(Boloko/Mmila le Nomoro, Lekeishene/Torotswana, Motsemoholo, Porovense, Khoutu ya Poso, Naha

KAPA

- (b) Aterese ya Poso:

.....

(Aterese ya Poso, Torotswana, Motsemoholo le Khoutu ya Poso haebe ha ho tlo sebediswa aterese ya seterata)

- (c) Dintlha moo ho ka iteangwang le wena:

- * Mohala wa Mosebetsing:

Khoutu :(.....).....

- * Mohala wa Lapeng:

Khoutu:(.....).....

- * Selefounu:

ELA HLOKO: Haebe ho ke ke ha kgoneha ho iteanya le wena ka seqo, fana ka dintlha/dinomoro tsa mohala tsa motho e mong eo a ka letsetswang ho iteanya le wena.

**II. DINTLHA TSA HO ITEANYA LE MOTHO E MONG YA SAENANG
FOROMO ENA**

ELA HLOKO: Motho e mong ya saenang foromo ena o dumellwa ho etsa jwalo ha fela e le –

- (a) e mong wa leloko la motho ya lahlehileng kapa lehlatsipa le lahlehileng mme a le ka hodima dilemo tse 21; kapa
- (b) motho ya ka hodima dilemo tse 21 ya tsebang motho ya entseng kopo, haebe e mong wa leloko ha a fumanehe.

(a) Sefane:

(b) Mabitso ka botlalo:

.....

(c) Thaetlele:

.....

(d) Bolela difane tse ding:.....

(e) Nomoro ya Boitsebiso:

.....

(Hokela khopi ya bukana ya boitsebiso.)

(f) O saena boemong ba mang/bofe? (Sheba tlhokomediso ka hodimo, mohlala, leloko.)

.....

(g) Dintlha moo ho ka iteangwang le wena:

* Mohala wa Mosebetsing:

Khoutu:(.....).....

* Mohala wa lapeng:

Khoutu(.....).....

* Selefounu:

ELA HLOKO: Haebe ho ke ke ha kgoneha ho iteanya le wena ka seqo, fana ka dintlha/dinomoro tsa mohala tsa motho e mong eo a ka letsetswang ho iteanya le wena.

KAROLO YA B

FOROMO YA THUSO E KOPUWENG

HLOKOMELA:

1. Thuso e latelang e ya fumanaha:
 - (a) Ditlhapiso le Dithuso ka Maeto bakeng sa ho finyella tsamaiso ya ho epolla e amanang le motho ya lahlehileng;
 - (b) dithuso tsa semolao le tsa ditjhelete bakeng sa ho etsa kopo ya ho ntshuwa ha taelo e netefatsang lefu la motho ya lahlehileng; le;
 - (c) (i) thuso e tswang hanngwe feela ya tjhelete e kana ka R17 000,00 bakeng sa ho boloka botjha, phupu ka nngwe; kapa
(ii) thuso e tswang hanngwe feela ya tjhelete e kana ka R8 500,00 bakeng sa sehopotso sa poloko ka nngwe.
2. Motho wa leloko la lehlatsipa le hlokahetseng ya le bolokileng botjha pele Melao ena e ka qala ho sebetsa empa a eso ka a fumana thuso ya tjhelete e tswang hang e kana ka R15 000, 00, a ka etsa kopo ya tjhelete e lefuwang hanngwe fela ya tjhelete e kana ka R15 000, 00.
3. Dintlha ka botlalo ka thuso di fumanaha melawaneng ya 4, 5 le 6 ya Melao. Khopi ya Melao e fumanaha Kantorongng ya Molaodi wa Letlole.

4. **Dintlha ka botlalo tsa bankeng di tlamehile ho tiiseletswa ka setempe sa banka sa semolao foromong.**

THUSO E KOPUWENG:

I. HO EPOLLA

Masalla a, ya lahlehileng, *a ile/ a lokelwa ho epollwa mohla (letsatsi) sebakeng sena (sebaka sa ho epolla).

(*Phumola eng kapa eng e sa hlokeheng.)

1. Dithuso le ditlhapiso tsa dipalangwang le ditlhoko tse ding bakeng sa motho ya entseng kopo

- (a) Ho etswa kopo ya dithuso tsa sepalangwang bakeng sa..... (ya entseng kopo) ya tlamehileng ho tsamaya mohla (letsatsi) ka (nako) ho tlohaho ya (sebaka sa ho epolla).
- (b) Dithuso tsa ditlhoko tse ding bakeng sa (ya entseng kopo) di hlokeha bakeng sa masiu a, hobane.....
.....
.....

(Fana ka mabaka hobaneng ho lokelwa ho hirwe sebaka sa bodulo nako e boletsweng.)

- (c) Dithuso, haebe ho dumeletswe hore ho di ntshuwe, di tlamehile ho lefuwa dintlheng tse latelang tsa akhaonto ya banka:

Lebitso la monga akhaonto:

.....

Nomoro ya Boitsebiso ya monga akhaonto:

.....

(Hokela khopi ya bukana ya boitsebiso e tiiseleditsweng semolao.)

Lebitso la banka:

Lekala:

Khoutu ya Lekala:

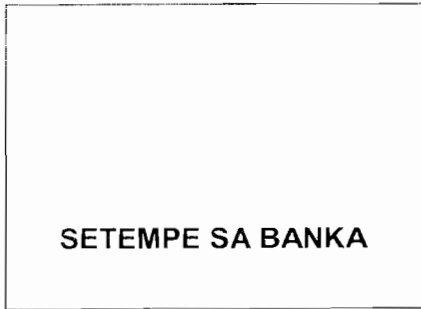
.....

Mofuta wa akhaonto:

.....

Nomoro ya Akhaonto:

.....

2. **Dithuso le ditlhapiso tsa dipalangwang le ditlhoko tse ding bakeng sa moamohedi**

(a) **Moamohedi wa pele**

Sefane:

Mabitso ka botlalo:.....

Thaetlele:

Nomoro ya Boitsebiso:

.....

(Hokela khopi ya bukana ya boitsebiso e tiiseditsweng.)

(Di)nomoro ya

Mohala:.....

(i) Ho etswa kopo ya thuso ya sepalangwang bakeng sa.....

(moamohedi wa pele) ya lokelang ho tsamaya mohla (letsatsi) ka

..... (nako) ho tloha ho ya

(sebakeng sa ho epolla).

(ii) Ho hlokwa dithuso tsa ditlhoko tse ding bakeng sa

..... (moamohedi wa pele) bakeng sa masiu a ,

hobane.....

.....

.....

(Fana ka mabaka hobaneng ho lokelwa ho hirwe bodulo nako e boletsweng.)

(iii) Dithuso, haebe di dumelletswa hore di ntshwe, di tlamehile ho lefshwa

dintlheng tse latelang tsa akhaonto ya banka:

Lebitso la monga akhaonto:

.....

Nomoro ya boitsebiso ya monga wa akhaonto:

.....

(Hokela khopi ya bukana ya boitsebiso e tiiseditsweng)

Lebitso la banka:

Lekala:

Khoutu ya Lekala:

**SETEMPE SA
BANKA**

Mofuta wa akhaonto:

Nomoro ya akhaonto:

(b) **Moamohedi wa bobedi**

Sefane:

Mabitso ka botlalo:

.....

Thactlele:

.....

Nomoro ya Boitsebiso:

.....

(Hokela khopi e ya bukana ya boitsebiso e tiiseditsweng)

(Di)Nomoro ya Mohala:

.....

(i) Ho etswa kopo ya thuso ya sepalangwang bakeng sa.....

(moamohedi wa bobedi) ya tlamehileng ho tsamaya mohla..... (letsatsi) ka

..... (nako) ho tloha ho ya

(sebaka sa ho epolla).

(ii) Ho hlokwa dithuso tsa ditlhoko tse ding bakeng sa

..... (moamohedi wa bobedi) bakeng sa masiu a

hobane

.....

(Fana ka mabaka hobaneng ho lokelwa hore ho hirwe bodulo nako e boletsweng.)

(iii) Haebe ho dumetswe hore dithuso di ntshwe, di tlamehile ho lefshwa

dintlheng tse latelang tsa banka:

Lebitso la monga akhaonto:

.....

Nomoro ya Boitsebiso ya monga akhaonto:

.....

(Hokela khopi e ya bukana ya boitsebiso e tiiseditsweng)

Lebitso la banka:

Lekala:

Khoutu ya Lekala:

Mofuta wa akhaonto:

Nomoro ya Akhaonto:

(c) Moamohedi wa boraro

Sefane:

Mabitso ka Botlalo:

.....

Thaetlele:

.....

Nomoro ya Boitsebiso:

.....

(Hokela khopi ya bukana ya boitsebiso e tiiseditsweng)

(Di)Nomoro ya Mohala:

.....

(i) Ho etswa kopo ya thuso ya sepalangwang bakeng

sa..... (moamohedi wa boraro) ya tlamehileng ho tsamaya

mohla (letsatsi) ka (nako) ho tloha

..... ho ya (sebaka sa ho epolla).

(ii) Ho hlokwa dithuso tsa ditlhoko tse ding bakeng sa.....
(moamohedi wa boraro) bakeng sa masiu a,
hobane.....

(Fana ka mabaka hobaneng ho lokelwa hore ho hirwe bodulo nako e boletsweng.)

(iii) Dithuso, haebe ho dumetswe hore di ntshwe, di tlamehile ho lefshwa
dintlheng tse latelang tsa banka:

Lebitso la monga akhaonto:

.....

Nomoro ya Boitsebiso ya monga akhaonto:

.....

(Hokela khopi ya bukana ya boitsebiso e tiiseditsweng)

Lebitso la banka:

Lekala:

Khoutu ya Lekala:

Mofuta wa akhaonto:

Nomoro ya Akhaonto:

**SETEMPE SA
BANKA**

**II. KOPO YA HORE HO NTSHWE TAELO E NETEFATSANG LEFU
LA MOTHO YA LAHLEHILENG**

(1) Sepheo sa ho tlisa kopo ena Lekgotleng le Phahameng (.....Lekala) ke ho kopa hore ho ntshe taelo e netefatsang lefu la....., eo ho ileng ha behelwa TRC hore o nyametse kapa o lahlehile mme ho kgolwa hore o nyametse kapa o lahlehile nakong ya la 1 Tlhakubele 1960 le la 10 Motsheanong 1994 ka lebaka la merusu e fetileng. Ho etswa kopo ya thuso tse fumanehang ho latela molao wa 3(2)(b) wa Melao hobane Lekgotla le Phahameng le a e hloka, sepheo e le hore ho tle ho etswe kopo Lekgotleng le Phahameng la Dinyewe.

(2) Motho enwa o nyametse (bolela mohla kapa nako eo motho a nyametseng ka yona) sebakeng sena kapa haufi le(bolela sebaka seo ho dumelwang hore motho eo o nyametse ho sona).

(3) Fana ka mabaka a bakileng hore motho eo a nyamele mme o hlalose hore hobaneng ho dumelwa hore motho eo o nyametse ka lebaka la dikgohlano/merusu ya nako e fetileng:.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

(4) Haebe ho fanwa ka thuso ya tjhelete mabapi le kopo ena, e tla kengwa akhaontong ya banka ya motho ya thusitseng, ka dintlha tse latelang:.....

Lebitso la monga akhaonto:
.....

Nomoro ya Boitsebiso ya monga akhaonto:
.....

(Hokela khopi ya bukana ya boitsebiso e tiiseditsweng)

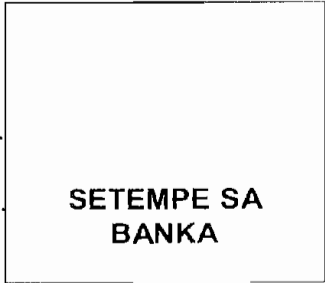
Lebitso la banka:

Lekala:

Khoutu ya Lekala:

Mofuta wa akhaonto:

Nomoro ya Akhaonto:

III. HO BOLOKA BOTJHA/SEHOPOTSO SA POLOKO

(1)(a) Masalla a, lehlatsipa le hlokaletseng, *a tla bolokwa botjha/a bolokuwe mohla (letsatsi) mona.....

(sebaka sa poloko) mme ka tsela e jwalo ho kotjwa tjelete ya dithuso e lefshwang hanngwe fela e kana ka/tefo ya dithuso e tswang hang ya R17 000, 00.

(*Hlakola eng kapa eng e sa hlokeheng.)

KAPA

(b) Masalla a, lehlatsipa le hlokaletseng, ha a ka a fumanwa mme ka tsela e jwalo ho kotjwa tjelete ya dithuso e lefshwang hanngwe fela e kana ka R8 500, 00 bakeng sa sehopotso sa lepato.

(2) Dithuso, haebe ho dumetswe hore di ntshwe, di tlamehile ho lefshwa dintlheng tse latelang tsa akhaonto:

Lebitso la monga akhaonto:

.....

Nomoro ya Boitsebiso ya monga akhaonto:

.....

(Hokela khopi ya bukana ya boitsebiso e tiiseditsweng)

Lebitso la banka:

Lekala:

Khoutu ya lekala:

Mofuta wa akhaonto:

Nomoro ya akhaonto:.....

SETEMPE SA BANKA

KAROLO YA C

KANO LE TSHAENO YA MOTHO YA ENTSENG KOPO

Nna,.....

....

(Nomoro ya Boitsebiso:), ke le motho ya entseng kopo, ke amohela hore ke –

- i. kopane le maloko a mang a *motho ya lahlehileng/lehlatsipa le hlokahetseng: hape le hore/mme
- ii. ke fuwe tumello ke maloko a mang a amanang le *motho ya lahlehileng/lehlatsipa le hlokahetseng hore ke etse kopo.

Motho ya entseng kopo *o nkile kano semolao hore dikahare tsa boitlamo bona bo felletse ebile ke nnete mahlong a ka sebakeng sena mohla letsatsi la 200.....

.....

MOKOMISHENARA WA DIKANO YA ENTSENG KOPO/MOKOPI

(*Hlakola se sa hlokeheng.)

KAROLO YA D

KANO LE TSHAENO YA MOTHO E MONG YA SAENETSENG FOROMO

YA KOPO

Nna,.....

....

(Nomoro ya Boitsebiso:), ke le motho e mong ya saenetseng foromo ena ya kopo, ke amohela hore ke –

- i. *leloko la *motho ya lahlehileng/lehlatsipa le hlokahetseng ebile ke ka hodima dilemo tse 21;
- ii. *motho ya ka hodima dilemo tse 21 ebile ke tseba motho ya entseng kopo.

Motho e mong ya saenetseng foromo *o nkile kano semolao hore dikahare tsa boitlamo bona mahlong a ka sebakeng sena..... mohla letsatsi la..... 200.....

.....
MOKOMISHENARA WA DIKANO

.....
MOTHO E MONG YA SAENNENG
FOROMO YA HO ETSA KOPO

(*Hlakola eng kapa eng e sa hlokeheng.)
